

ULUSLARARASI BEDİÜZZAMAN SEMPOZYUMU-III

**20. Asırda İslâm Düşüncesinin Yeniden Yapılanması ve
Bediüzzaman Said Nursî**

İlmi Heyet

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. İbrahim Canan,
Prof. Dr. Suat Yıldırım, Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Prof. Dr. Faris Kaya

Yayına Hazırlayan

Mehmet Paksu

Tercümeleler

Arapça

Veli Sırım, Abdülaziz Hatip, Kenan Demirtaş

İngilizce

Metin Karabaşoğlu

Almanca

Nuriye Uşşak

Dizgi

Nesil Basım Yayın

551 32 25

Baskı, Cilt:

Nesil Matbaacılık A.Ş.

551 32 27

ISBN 975-408-271-5

©

Bu eserin yayın hakkı Nesil Basım Yayın A.Ş.'ye aittir.

◆

Sanayi Cad. Bilge Sk.No: 2

Yenibsona / İSTANBUL

Tel: (0212) 551 32 25 pbx

24-26 September 1995 İstanbul - TURKEY

BİR ÖMRÜN DEĞİŞMEZ PRENSİBİ MÜSBET HAREKET

ALÂADDİN BAŞAR*

Müsbet hareket, Risale-i Nur'un ilim ve irtana, tebliğ ve iknaya, muhabbet ve şefkate dayanan irşad metodu. Bu meslek bütün mücedditlerin ortak yoludur. Hepsi, Allah Resulü'nden (a.s.m.) aynı dersi almış ve asırların şartlarına göre bu yolda yürümeğe azamî hassasiyet göstermişlerdir. Gazzaliler, Rabbaniler, Geylaniler, Mevlânalar hep bu mukaddes yolun yolcularıdır. Hepsinin ortak gayesi, insanları Hakkın nıza çizgisine çekmek, ebedî saadetlerine vesile olmaktır.

"Âlimler peygamberlerin varisleridir"¹ hadis-i şerifine en ileri mânâsıyla mazhar olan bu kutlu zevat içerisinde Bediüzzaman Hazretlerinin hususî bir yeri vardır. Onun bu hususiyeti, asrının dehşetinden ileri gelmektedir.

"Rüyada Bir Hitabe" başlıklı yazısında, her asrın mebusları içinde bulunan mübarek bir heyetin kendisine şöyle hitab ettiğini haber verir: "Ey helâket ve felaket asrının adamı, senin de bir reyin var. Fikrini beyan et."

*Prof. Dr. ALÂADDİN BAŞAR

1947 yılında Erzurum'da doğdu. İlk, orta ve yüksek tahsilini aynı ilde tamamladı. 1969 yılında İşletme Fakültesinden mezun oldu. 1970 yılında asistan, 1974'de doktor, 1978'de doçent, 1988'de profesör oldu. Halen, Erzurum'da İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesinde Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Alaaddin Başar'ın, Zafer Yayınları'nca yayınlanan dört kitabı vardır: "Kadın Nedir", "Bir Kader Sohbeti", "Bakış Açımız" ve "Var Oluş". Yazarın ayrıca, Risale-i Nur Külliyyatındaki istilahları esas alarak hazırlamakta olduğu ve "Nurdan Kelimeler" başlığını taşıyan bir çalışması sürmektedir. Bu cümleden olarak, Zafer Dergisi'nce beş adet kitapçığı yayınlanmıştır. Deneme, felsefî deneme ve makale üsluplarıyla kaleme alınan bu çalışma tamamlandığında müstakil kitap olarak neşredilecektir.

¹el-Aciünî, Keşf ül-Hafa, 1745. Hadis

Diğer mücedditlerin mücahedeleri, İlämi ana istikametinden uzaklaştırmak isteyen ve müminleri ehl-i sünnet itikadından saptırmaya çalışan birtakım gafillere ve bedbahtlara karşı olmuştur. Bediüzzaman asrı ise çok daha farklıdır. Onun zamanında, imanın erkânına ilişilmiş, neden ve niçin yollu sorularla müminlerin kalblerine şüpheler sokulmuş, imanları tehlikeye atılmıştır. Ayrıca, küfür, dalâlet ve sefahat birer şahs-ı manevî halinde ve dünya çapında organize edilmiş olarak imana, İslâma ve ahlâka musallat olmuşlardır.

İşte tarihte misli görülmemiş bu ifsat hareketlerine karşı, tebliğ ve irşad vazifesini manen yüklenen o büyük Üstad, bir yandan şüpheleri giderici ve müminlerin imanlarını taklidden tahkik seviyesine çıkarıcı kıymetli dersler verirken, diğer yandan bu engeli, dikenli, mayınlı ve uçurumlarla dolu yolda Müslümanların nasıl yürümeleri gerektiğini ders veren lahika mektupları kaleme almıştır.

İşte müsbet hareket, bu ulvî yolculuğun esası ve yürüyüş ritmidir.

Bediüzzaman Hazretleri, kendisini menfi bir harekete sevk etmek için yapılan bütün işkencelere, zulümlere, oynanan bütün şeytanî oyunlara sadece acı bir tebâsümle karşılık vermiş. O'na zulmedenler de dahil olmak üzere, bütün bu beşeriyetin imanını kurtarmak için çıktığı o mukaddes yolculuğunu, itidal-i dem ile, sarsılmadan ve adavete girmeden tamamlamıştır.

Bediüzzaman Hazretleri, bütün ömrü boyunca tatbik ettiği tebliğ ve irşad prensiplerinin bir hülâsası mahiyetinde olan ve bir cihette Allah Resulü'nün (a.s.m.) Veda Hutbesi'ni andıran son mektubuna şu cümlelerle başlar:

"Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfi hareket değildir. Rıza-yı ilâhiye göre sırf hizmet-i imaniyeyi yapmaktır; vazife-i ilâhiyeye karışmamaktır. Bizler asayiş muhafazayı netice veren müsbet iman hizmeti içinde herbir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz."²

Bu cümlelerde müsbet ve menfi hareketlerin en önemlileri nazarımıza sunulmuş durumda.

Rıza-yı İlähi için çalışmak müsbet; riya, gösteriş ve menfaat için çabalamak menfi.

Hizmet-i imaniyeye müsbet; küfür ve dalâlete, isyan ve sefahate çalışmak menfi.

Allah'a tevekkül müsbet; vazife-i ilâhiyeye karışmak menfi.

Asayiş muhafaza müsbet; kavgâ ve ihtilaf çıkarmak, huzur ve emniyeti ihlâl etmek menfi.

Sabir ve şükür müsbet; sabırsızlık ve isyan menfi.

• • •

Müsbet, kelime mânâsıyla isbat edilmiş demektir. İsbat edilen, ortaya konulan, istifadeye sunulana müsbet denir.

Müsbet imardır, menfi ise tahrip...

Dünün boş arsasına bugün bir bina kurmuş ve istifadeye sunmuşsanız bu bir müsbet harekettir. Ama mevcut bir binayı ortadan kaldırmış, faydasız hale getirmişseniz buna da menfi denir.

²Bediüzzaman Said Nursî, Emirdağ Lahikası II, Enver Neşriyat, s.241.

Menfi, nefyedilmiş demektir. Nefiy ise sürgün etmek, ortadan kaldırmak, yokluğunu iddia etmek mânâlarına geliyor. Küfre giren insana imansız denilmesi de bundandır. Bu adam, kendi iman sarayını yıkmıştır. Keza, iffet ve ahlâk köşkünü harab eden adama da ahlâksız deriz. Burada da bir menfi hareket söz konusu...

Sağır bir insan sesler âleminin cahilidir. Ona göre, ses diye bir şey yoktur. Kendisine şefkatli bir heim el uzatıyor ve kulağını tedavi ederek onu işitme nimetine kavuşturuyor. Artık bu adam için sesler âlemi sabit olmuştur. Ve hekimin yaptığı da müsbet bir harekettir.

İşiten bir kulağı sağır hale sokmak ise menfi hareket...

Görme hadisesinde de öyle. Gözü görmeyen insanın şu kâinat hakkında bilgisi ancak elinin temas kurabildiği eşyaya münhasırdır. Bu adamın gözünü tedavi ettiğinizde, nazarı yıldızlarda, güneşde, ayda, dağlarda, ovalarda dolaşmaya başlar ve hususî dünyası sınırsız denilebilecek ölçüde genişlenir.

Müsbetler de, menfiler de sayısız denecek kadar çok. Bunlar içerisinde müsbetin en ileri derecesini şu ifadelerde buluyoruz.

"Rıza-yı ilahiye göre sırf hizmet-i imaniyeyi yapmak."

Hizmet-i imaniyeye, insanocluğa yapılabilecek en büyük yardımın ifadesi, en büyük müsbetin simgesidir. Kalpten küfür sökülüp atılacak, yerine iman bina edilecektir.

Bu hizmet sonunda, bir insan iman nimetine kavuşursa, daha önce, sadece gördüğü eşya ile alâkadar olan bu adam, artık bütün âlemlerin Rabbine vasıl olmuş, maddede boğulan akılı âlemlerin yaratıcısını bümüştür. Vazifesiz, sahihsiz, hamisiz olmaktan kurtulmuş, ölüm ötesini bilememenin ızdırabından halas olmuştur. Şimdi o, görmeyi halk eden bir Basir, işitmenin mucidi bir Semi', sûretlerin tasvircisi bir Musavvir, hayatları yaratan bir Muhyi bulmanın ve O'na iman etmenin safasını sürmeye başlamıştır.

İşte bu adamın imanına yapılan bu yardım, ne kör gözü açmaya benzer, ne de işitmeyen kulağı. Kendisine sunulan bu iman hizmeti, onun için ebedî bir ihsandır ve fani dünyası için yapılan yardımlardan sonsuz derece büyüktür, ehemmiyetlidir. Cennette ne körlük var, ne sağırlık. Ne açlık var, ne susuzluk... Hiçbir elemin ortada yeri yok. Hiçbir yokluk, hiçbir noksanlık o beldeye ayak basamamış. Bu akıllara sığmaz lütufların karşısında, yine akıl almaz azaplarıyla cehennem var. Cennete ermenin ve cehennemden kurtulmanın temeli, esası iman. Onun içindir ki insanlığa yapılabilecek en büyük hizmet de, iman hizmeti...

İşte Bediüzzaman Hazretleri o engin himmetini, bu milletin imanının kurtulmasında merkezleştirmiş büyük mürşid, manevî hekim ve eşsiz müceddiddir.

Bütün mesaisini iman vadisinde hasreden bu büyük mürşid:

"Ben imanun cereyanındayım, karşımda imansızlık cereyanı var, başka cereyanlarla alakam yok"³ buyurarak, müsbet hareketin iman hizmeti, menfinin ise imansızlık cereyanı olduğunu veciz bir şekilde ifade buyurur.

³Bediüzzaman Said Nursî, Mektubat, Sözlük Neşriyat, s. 66

İman müsbet, küfür menfi olduğu gibi, bütün hayırlar, güzellikler müsbet, bunların zıtları ise menfi. O halde, müsbet hareket denilince, insan kalbine öncelikle iman hakikatlarını hakim kılmak ve bu iman temeli üzerine başta ibadet ve güzel ahlâk olmak üzere hayrın, doğrunun, faydalının bütün şubelerini bina etmek anlaşılır.

Gönül yapmak müsbet, kalb kırmak menfi. Şefkat müsbet, öfke menfi. Sabır müsbet, isyan menfi. Affetmek müsbet, intikam menfi. İltifat müsbet, hakaret menfi. Hüsn-ü zan müsbet, su-i zan menfi...

İmanın sabit olduğu bir kalbde, güzel ahlâk ve yüksek seciyeler, bütün şubeleriyle, neşv ü nema bulacaktır. Öyle ise gerek ferdi, gerek içtimaî hayatta hangi yüksek hasletin, hangi güzel ahlâkın inkişaf etmesini istersek isteyelim, bunun yolu iman hakikatlarını kalblere tahkiki bir sûrette yerleştirmekten geçer. Bediüzzaman Hazretleri bu yolda yürümüş ve bilfiil muvaffak da olmuştur.

Bir nur talebesinin, Risale-i Nur'un müsbet hareketle ilgili bütün esaslarına riayet ederek halis bir iman hizmeti yaptığı halde, insanları ıslah vadisinde umduğu neticeye ulaşamaması halinde, yeise düşmemesi için mezkûr düstur şöylece noktalanır:

"Vazife-i ilahiyeye karışmamak."

Nurlardan aldığımız derse göre, ilâhî vazife neticeleri yaratmaktır.

Rezzak O olduğu gibi Hadi de odur. Biz rızık babında nasıl sadece tohum ekip, gerekli bakımı yaptıktan sonra, bir habbenin on, yüz, yahut bin olmasına karışmıyor, bunu ancak Allah'ın kudret ve rahmetinden bekliyorsak, kalplere ektiğimiz hakikat tohumlarının da sünbül vermesine karışmayacağız. Kalbler Allah'ın yedi kudretindedir ve Hadi ancak O'dur. Okuduklarımız ve anlattıklarımız muhatabımızın kalbinde ancak onun lütfuyla sünbül verir, bizim irademizle değil...

Biz düğmeye basarsız, ışığı Allah yaratır. Biz kibriti çakarız, ateşi Allah yaratır.

Kalblerde hidayet nurunu parlatan da O, muhabbet ateşini yakan da.

Biz O Rahim Rabbimizin lütfuna sığınır, O'na dua ve iltica ederiz. Biz de O'nun kuluyuz, karşımızdaki insanlar da. O'nun kullarını O'nun rızasını umarak, O'nun yoluna dâvet ederiz. Bundan ötesi bizim irade sınırlarımızı aşar ve sorumluluk sahamızın dışında kalır.

Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'inde "Peygamber üzerine tebliğden başka (bir vazife) yoktur," buyuruyor.⁴

Bu Rabbanî hakikat, niçin müsbet hareketinde en önemli bir şartı olmuş, diye bir soru geliyor insanın akına. Bu soru ile birlikte, hayalimizde müsbetin zıddı canlanıyor: Menfi...

Demek ki, diyoruz, kendi vazifesini yapmakla meşgul olanlar, menfi harekete vakit bulamazlar. Ve yine diyoruz ki, kendi görevlerini bir tarafa bırakıp sadece dış hadiselerle, sosyal neticelerle ilgilenenler, umduklarını bulamayınca, önce tedirgin olurlar ve sonunda ümitsizliğe düşerek menfi hareketlerle teselli bulmağa çalışırlar.

⁴Maide Suresi, 99

Tebliğî terkedip dedikoduya koşar, islahdan vazgeçip tahribe saparlar. Sevdirmeyi bırakıp nefret ettirirler.

Bunlar İslâmı tebliğ yoluyla neşir ve ilân etmedeki boşluklarını zorbalıklarla kapamak isterler. Halbuki Tefsir âlimlerimiz, bize bu zorlamanın sadece dinî meselede değil, hiçbir hususta caiz olmadığını beyan ediyorlar. Ve “dinde ikrah yoktur” âyetini “zorlama denen şey dinde yoktur; bu, dine uygun bir davranış şekli değildir,”⁵ diye izah buyuruyorlar.

Dinde zorlama yoktur, çünkü zorlama müsbet bir hareket değildir. Zorlama ile insan ne irfana kavuşur, ne ilme, ne ahlâka..

İkrah ağacında irşad bitmez.

Bir çocuğa bile zorla iş yaptırmak mümkün olamazken, kişinin kalbine imanı zorla nasıl sokabiliriz? Kalb zorlamaya gelmez. İkrah ancak bedene yapılabilir. Kalbe ne sevgi zorla yerleşir, ne de nefret, Tam tersine, zorlama muhatabınızı inatlaşmaya götürür ve sevdiğinizden nefret etmesine, nefret ettiğinize de sevgi bağlamasına sebep olur.

Bu gerçeği güzelce ders veren bir darb-ı mesel: “Atı suya zorla sokabilirsiniz ama, ona zorla su içiremezsiniz.”

• • •

Tebliğînin önemli bir şartı da tohumu ekmeyi usulüne uygun olarak yapmaktır. Bu noktada Üstadımızın şu tavsiyesiyle karşıyoruz:

“Risale-i Nur’un mesleği, nezihane, nazikane, kavî-i leyvindir.”⁶

Dâvâmızı en güzel şekilde ve en yumuşak ifadelerle anlattığımız halde, sözlerimiz tesirini göstermezse, yeise düşmememiz gerekiyor. Zira, ekilen tohumun mahsul vermesi için tarlanın elverişli, iklimin de müsait olması lâzım. Zemherir ayında gül yetiştiremez, kum ve çakıldan meyve alamazsınız. Burada muhatabınızın iç âlemi önem kazanıyor.

“Hidayete erecekleri en iyi bilen Allah’dır”.⁷

Ayet-i Kerimesi, tebliğ görevini hakkıyla yapan bir mümin için en büyük bir teselli kaynağıdır.

• • •

Bir diğer temel cümle:

“Bizler asayişi muhafazayı netice veren müsbet iman hizmeti içinde herbir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz.”

Cümlelerin giriş kısmındaki mesaj, daha çok devlet yöneticilerine bakıyor. Asayişin ancak müsbet bir iman hizmetiyle temin edilebileceği ders veriliyor. Nur hizmetinin ulaştığı kimseler, problem olmak şöyle dursun, “asayişin birer manevî bekçisi” oluyorlar.⁸

⁵Elmalı H. Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, cilt: 2, s. 860.

⁶Bediüzzaman Said Nursî, Lem'alar, Envar Neşriyat, s. 176.

⁷Yunus Suresi 56

⁸Bediüzzaman Said Nursî, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, s. 652.

İkinci mesaj ise bu hizmetin erlerine:

"Şayet sizi yanlış anlayarak yahut büsbütün anlamayarak, ihlas ile yaptığınız bu iman hizmetine mukabil sizlere sıkıntı verilerse sakın menfi hareketlere tevessül etmeyin; sıkıntılarını sabırla ve şükürle karşılayın."

Bir Nur talebesi, Üstadın bu şükür tavsiyesini şöyle değerlendirir: "Nice insanlar dünyevî, hatta gayr-ı meşru istekler uğrunda her bir sıkıntıya katlanırlarken, ben Allah Resulünün iman dâvâsını, tevhid dâvâsını, ahlâk dâvâsını ilan ve i'la etme uğrunda bir takım eza ve cefalara maruz kalıyorsam, bunu bir lütf-u İlahî bilip şükretmeliyim." İman hakikatlarını kalblerde hakim kılmamız, İslâmın emirlerini ferdin fiil âlemine aksettirmenin yolu sabırdan, şefkatten geçer. Menfi harekete müsaade yok! Zaten, dahilde niza ve kavga olamaz. Kendi yüzünü yumruklayan birisine rastladınız mı? Ağrıyan gözünü yuvasından çıkarıp atanı gördünüz mü? Romatizmalı bacağına baltalayana şahid oldunuz mu? Dahilî cihad hakkında Bediüzzaman'dan bir hakikat dersi:

"Harici tecavüze karşı kuvvetle mukabele edilir. Çünkü düşmanın malı, çocuk çocuğu ganimet hükmüne geçer. Dahil ise öyle değildir. Dahildeki hareket müsbet bir şekilde manevî tahribata karşı, manevî, ihlas sırrı ile hareket etmektir. Haricîdeki cihad başka, dahildeki cihad başkadır."⁹

Bu sözlerin sahibi, yirmi sekiz senelik hapis ve sürgün hayatına, defalarca zehir-lermesine, nice zulümlere maruz kalmasına rağmen "yüzde on zındık dinsizin yüzünden, yüzde doksan masuma zarar gelmemek için, bütün kuvvetiyle dahildeki emniyet ve asayiş muhafaza"¹⁰ etmeğe çalışmış, bunun için de, "Nur dersleriyle herkesin kalbine bir yasakçı bırakma" ya gayret etmiştir.

• • •

Büyük Üstad, iman hizmeti yapmaya talib Nur talebelerine Kur'an-ı Kerimden fethettiği dört hatvelik bir güzergâh çizmiştir:

"Acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür tariki..."¹¹

Acz ve fakr, ubudiyetin esasıdır. Şefkat Rahîm ismine, tefekkür ise Hakîm ismine isal eder. Rahîm ismine mazhariyet, iman hizmetini netice verir.

Her isme olduğu gibi bu isme de en ileri seviyede mazhar olan Resulullah Efendimiz (a.s.m.), dünyaya geldiği dakikada "Ümmetîl Ümmetîl" diyerek ümmetin imanını, salâhını ve necatını Rabbinden dilediği gibi, bu umman şefkat mahşerde de kendini gösterecek ve Üstadımızın beyanıyla "mahşerde herkes hatta peygamber dahi nefsi derken, O (a.s.m.) yine ümmetî ümmetî diyecek" ve ümmetin mağfiretini, cehennemden halas bulup cennete kavuşmalarını makam-ı Mahmud'da Allah'dan niyaz edecektir.

Şu helaket ve felaket asrının müceddidi, mürşidi Said Nursî Hazretleri, Allah Resulünün (a.s.m.) "ümmetî" feryadını ruhunun tâ derinliklerinde hissetmiş, O'nun endişesine ve ızdırabına ortak olmaya çalışmıştır.

⁹Bediüzzaman Said Nursî, Emirdağ Lahikası II, Envar Neşriyat, s.242.

¹⁰Bediüzzaman Said Nursî, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, s. 653.

¹¹Bediüzzaman Said Nursî, Sözler, Envar Neşriyat, s. 476.

Eşref Edip Bey'le yaptığı bir mülakatta lisanında şu ateşin sözler dökülür:

"Karşımda müthiş bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor. İçinde evladım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeğe, imanımı kurtarmaya konuşuyorum."¹²

Bu sözler, "ümmeti! ümmeti!" feryadının asrımızdaki en büyük aks-i sadasıdır. Zaten, Allah Resulünün (a.s.m.) bu feryadında en büyük pay da bu dehşetli asra düşmektedir.

Bir baba bütün evlatlarını sever ama, onlar içerisinde hasta olanı, ölümle pençeleşeni daha çok yadeder. Kalbi onun için daha çok çarpar. İşte Bediüzzaman Hazretleri ümmeti feryadından asrımıza düşen büyük payın tercümanlığını en mükemmel mânâda yapmış, telif ettiği yüz otuz parça risaleleriyle ümmet-i Muhammed'in imanını kurtarmaya çalışmış, bu uğurda herşeyden geçmiş ve sıkıntı, ızdırap, zehirlenme, mahkeme, hapis, sürgün dolu bir mücadele hayatı sürmüştür.

"Seksen küsur senelik bütün hayatımda dünya zevki namına birşey bilmiyorum. Bütün ömrüm harp meydanlarında, esaret zindanlarında, yahut memleket hapisanelerinde, memleket mahkemelerinde geçti. Çekmediğim cefa, görmediği eza kalmadı."¹³

İman dâvası uğrunda büyük sıkıntılara katlanmak da Allah Resulünün (a.s.m.) sünnetindedir. Üstadımız bu sünneti kemaliyle yerine getirmiştir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Resulü (a.s.m.) Taif'te kendisini taşıyan ve yüzondört yerinden yaralayan insanlara beddua etmemiş ve o eşsiz şefkatiyle "Ya Rab! Bunlar bilmediklerinden böyle yapıyorlar" diyerek onların hidayetlerine dua etmişti. O'nun (a.s.m.) bu dehşetli asırdaki büyük varisi Bediüzzaman Hazretleri de aynı yolda yürümüş ve kendine her türlü zulmü ve haksızlığı lâyük bulanlar hakkında şöyle buyurmuştur:

"Benim ve Risale-i Nur'un mesleğinin esası ve otuz seneden beri bir düstur-u hayatım olan 'şefkat' itibarıyla; bir masuma zarar gelmemek için, bana zulmeden canilere, değil ilışmek; belki beddua ile de mukabele edemiyorum."¹⁴

Bir başka risalesinde, kendisiyle beraber talebelerinin de çeşitli eza ve cefalara maruz kaldıklarını, ağır imtihanlar geçirdiklerini beyan ile şöyle buyurur:

"Bizim vazifemiz onlar hakkında yalnız hidayet temennisinden ibarettir. Bize eza ve cefa edenlere karşı hiçbir talebemin kalbinde zerre kadar intikam emeli beslenmemesini ve onlara mukabil Risale-i Nur'a sadakat ve sebat ile çalışmalarını tavsiye ederim."¹⁵

Büyük Müceddid'in müsbet hareket noktasında üzerinde hassasiyetle durduğu önemli bir mesele de, İslâma farklı metotlarla hizmet eden Müslümanların, birlik ve beraberliğini temin etmektir. Bu ehemmiyetli nokta üzerinde çok tahşidat yapmış ve meşreb farklılığının ihtilafa dönüşmemesine gayret etmiştir. Misâl olarak, İhlas Risalesindeki dokuz emirden ilk üçünü kaydetmek isterim.

¹²Bediüzzaman Said Nursi, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, s. 629.

¹³A.g.e., s. 629.

¹⁴Bediüzzaman Said Nursi, Şualar, Envar Neşriyat, s. 372.

¹⁵Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası II, Envar Neşriyat, s. 80-81.

"1. Müsbet hareket etmektir ki, yani kendi mesleğinin muhabbetiyle hareket etmek. Başka mesleklerin adaveti ve başkalarının tenkisi, onun fikrine ve ilmine müdahale etmesin, onlarla meşgul olmasın.

2. Belki, daire-i İslâmiyet içinde, hangi meşrebde olursa olsun, medar-ı muhabbet ve uhuvvet ve ittifak olacak çok rabita-i vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak ederek.

3. Ve hakî her meslek sahibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise, 'mesleğim haktr' yahut 'daha güzeldir' diyebilir. Yoksa başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini îma eden 'hak yalnız benim mesleğimdir,' veyahut 'güzel benim meşrebimdir' diyemez olan insaf düsturunu rehber etmek."¹⁶

• • •

Bütün ömrü boyunca hep müsbet hareket etmiş bulunan Üstad Hazretleri bunun zarurî bir lâzımı olarak her türlü menfinin de karşısında olmuştur.

Risale-i Nurdaki imanî bahislerle imansızlık cereyanının, küfrün, şirkin ve dalâletin karşısına çıktığı, riya, gösteriş, teveccüh-ü nas belalarına karşı İhlas Risalesi'ni telif etmiş, Müslümanlar arasında düşmanlık, kin, gıybet gibi afetlerin mecra bulamaması için Uhuvvet Risalesi'ni kaleme almış, İslâm birliğinin en büyük bir düşmanı olan kavmiyetçiliğe karşı 26. Mektubun 3. Mebhasını yazmış, kısacası her menfiye karşı onu tesirsiz kılacak, onun panzehiri olacak bir eser telif etmiştir.

Bu cümleden olarak, büyük bir içtîmâi yaramız olan "tekfir" meselesi üzerinde de hassasiyetle durmuştur.

Ehemmiyetine binaen bu konu üzerinde biraz durmak istiyorum.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri, "Müslümanlar için esas olan hüsn-ü zandır" prensibinden hareketle, tekfirden büyük bir hassasiyetle sakınmıştır.

"Said'i bilenler bilirler ki mümkün olduğu kadar tekfirden çekinir. Hatta sarîh küfür bir adamdan görse de, yine te'vile çalışır. Onu tekfir etmez"¹⁷

Günahkâr bir mümini hemen küfürle itham etmek ve onu İslâm dairesi haricine atmak büyük bir cinayettir ve ehl-i sünnet itikadına zıttır.

Ehl-i sünnetin görüşüne göre, günah-ı kebair işleyen kâfir olmaz.

"Günah-ı kebair işleyen kâfir midir, değil midir?" münakaşası Ehl-i Sünnet âlimleri ile Hariciler ve Mutezile arasında asırlarca sürdü. Hariciler günah işleyen kâfir olup ebediyyen cehennemde kalacağını iddia ederlerken, Mutezile, büyük günah işleyen ne kâfir ne de mümin olmayıp, imanla küfür arasında kalacağını savundu. Böylece her iki grup da hakikattan uzaklaşarak "dalâlete" düştüler.

Yakın tarihimizde bir fetret devri daha yaşadık. Nice hurafeler ve köhne fikirler yeniden piyasaya sürüldü. Yine tekfir moda oldu. Ama bu defa Hariciler tarafından değil. İşin tuhaf tarafı bu işi yapanlar Haricilik nedir, Mutezile nedir, hatta elfaz-ı küfür nedir pek bilmiyorlardı. Bazı sloganlar ezberlemişlerdi. Onları soğuk damga yaptırmış, önerilerine gelenin alnına basıyorlardı. Bunlar Resulullah Efendimizin (a.s.m.) tekfirle ilgili tehdit hadisinin de gafiliydiler...

¹⁶Bediüzzaman Said Nursî, Lem'alar, Envar Neşriyat s. 151.

¹⁷Bediüzzaman Said Nursî, Şualar, Envar Neşriyat, s. 423.

Bu hadis-i şeriflerinde Allah Resulü (a.s.m.) şöyle buyurmakdaydı:

"Kim kardeşine kâfir derse, ikisinden biri mutlaka kâfir olmuştur. Eğer itham edilen kâfir değilse, küfür itham edene döner." ¹⁸

Tekfir konusunda Risale-i Nur Külliyyatından "Sünuhat" adlı eserde yer alan şu öz, doyurucu ve harika ifadeleri bu asrın insanı kelime kelime ezberlemeli, harf harf yaşamalı. Yoksa hem kendisi büyük günaha girer, hem de bilmeyerek karşındakini İslâmdan uzaklaştırır.

"Demiş bu şey küfürdür. Yani, o sıfat imandan neş'et etmemiş, o sıfat kâfirendir. O haysiyet ile o zat küfür etti denilir. Fakat mevsufu ise masurne ve imandan neşet ettikleri gibi, imanın teraşshuhatına da haize olan başka evsafa malik olduğundan o zat kâfirdir denilmez. İllâ ki, o sıfat küfürden neşet ettiği yakinen biline... Zira başka sebepten de neş'et edebilir. Sıfatın delâletinde şek var. İmanın vücudunda da yakîn var. Şek ise yakînin hükmünü izale etmez.

"Tekfire çabuk cür'et edenler düşününler!" ¹⁹

Demek ki bir müminde, imandan kaynaklanmayan belki cehaletten, sefahattan yahut daha başka bir kaynaktan beslenen sıfatlar bulunabilir. Bu sıfatlar "kâfire" tabir ediliyor. Yine o müminin, imanından kaynaklanan birçok da masum sıfatı buluyor. İşte bu sıfatlar, o zata kâfir dememize mâni. Onun dilinden küfrü icab eden bir söz çıkmışsa, yahut o mümin imandan kaynaklanmayan, ancak kâfirlere yakışacak fiiller işlemişse yukarıda verilen ölçüye göre, bunların küfürden doğduğunu, yani o adamın bunları küfür niyetiyle, İslâmı inkâr kasdıyla yaptığını kesinlikle bilmedikçe onu tekfir edemeyiz; kendisine kâfir diyemeyiz.

"Sıfatın delâletinde şek var," cümlesi kesin hüküm vermemizi engelliyor. Yani, o yaptığı işin, söylediği sözün, taşıdığı sıfatın onun kâfir olduğuna delil olduğu şüpheli. Bunları küfür kastıyla yaptığını kati olarak bilemiyoruz. Ama kendisinin mümin olduğunu biliyoruz. Kendisinden sorsak ben müminim, Müslümanım diyecektir. Buna göre imanın delâletinde yakîn var, kesinlik var, katiyet var. Ama küfrün varlığında şek, yani şüphe var, zan var tahmin var. Biz yakîni şek ile iptal edemeyiz ve o adama kâfir diyemeyiz.

Bazan bir Müslümanın ağzından, gaflet ve cehalet eseri olarak, elfaz-ı küfürden sayılan bir söz çıkabilir. Bunun mes'uliyeti elbetteki çok büyüktür. Hatta bazı âlimlerimiz, böyle bir müminin, mazideki bütün hasenâtının mahvolduğunu beyan buyururlar. Ama bu müflis adam yine de Müslümandır, kâfir değil...

Bu noktada bir temel hükümden söz etmek isterim:

İman nasıl kalbin tasdikî ve lisanın ikrarıyla sabit oluyorsa, küfür de aynı yolla sabit olur.

Buna göre, ağzından küfür lafzı çıkan bir mümine kâfir denilebilmesi için, onun bu sözün neticesi olan küfrü kalben tasdik, lisanen de ikrar etmesi gerekir.

Bediüzzaman Hazretleri istikametten sapan bazı kimselerin, "Kim Allah'ın indir-diğiyle hükmetmezse, işte onlar kâfirlerin tâ kendileridir," âyet-i kerimesini delil tatarak Kanun-u Esasiyi çıkaran ve hürriyeti ilan eden siyasileri tekfir etmelerine de

¹⁸Riyazü's-Salihîn, 1764. Hadis.

¹⁹Riyazü's-Salihîn, Sünuhat, Sözlür Yayinevi, s. 20.

karşı çıkmış ve "biçare bilmezdi ki, 'lemyehküm' bimana, 'lem yussaddik'dır"²⁰ buyurmuştur. Yani, kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse şartının mânâsı, kim Allah'ın indirdiğini tasdik etmezse demektir. Üstadın bu izahı ehl-i sünnet itikadının ifadesidir. Zira, ehl-i sünnete göre bir İlahî emri yerine getirmeyen, ona göre amel etmeyen bir mümin, o emri tasdik ettiği müddetçe ancak günahkâr olur, fasık olur, fakat kâfir olmaz.

Fahreddin Razi hazretleri Tefsir-i Kebirinde bu âyet hakkında ileri sürülen bütün görüşleri sıralamış ve en isabetli görüşün Hz. İkrime'ye (r.a.) ait olduğunu kaydetmiştir.

Hz. İkrime (r.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Hak Teâlanın 'kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse' ifadesi, hem kalbi hem de lisanıyla inkâr edenleri içine almaktadır. Kalbiyle onun Allah'ın hükmü olduğunu bilip, sonra da lisanıyla onun Allah'ın hükmü olduğunu ikrar edip, buna zıt olan şeyleri yapan kimseye gelince, o da Allah'ın indirdiğiyle hükmetmiş, ama bilfiil yapmamış olur. Binaenaleyh böyle bir kimsenin bu âyetin hükmüne dahil olması gerekmez."²¹

Tekfir bahsini Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevî Hazretlerinin şu fetvasıyla noktalayalım:

"Bir kimsenin sarfettiği bir söz, birçok yönleriyle küfrü gerektiriyor da bir yönüyle küfürden kurtarıyorsa, müftünün onu tercih etmesi gerekir. Zira Müslümanlar hakkında hüsn-ü zan esastır."²²

Fetvanın haşiyesine şöyle bir kayıt konulmuştur:

"Şu var ki, bu adamın niyeti küfür değilse Müslümandır. Fakat niyeti küfür ise müftünün fetvası onu kurtaramaz."

• • •

Yine Nur Külliyyatından "Münazarat"ın teşhis ve tedavi ettiği bir yaramızdan da bu vesileyle söz etmek isterim.

Dış siyaset konusunda Müslümanlar arasında görüş ayrılığı olabiliyor. Bu gayret normaldir. Fikir hürriyeti içerisinde anlayışla karşılanmalıdır. Ama bazen, bu tip tartışmalarda ölçü kaçıyor. Adam, fikren mağlup düştüğünü hisseder etmez, muhatabını hemen tekfire yelteniyor. "Sen bu görüşünle hristiyanları desteklemiş oldun ve küfre girdin", diyebiliyor. Bu yanlışını düzeltmeye kalktığınızda sesinin tonunu iyice yükseltiyor ve kendisinden emin bir eda ile, "Kur'ân-ı Kerimde, Yahudileri ve Nasranileri dost edinmeyin," buyurulmuyor mu, diye size çıkışıyor.

Bu dehşetli hastalığın reçetesi şu birkaç cümlede mevcut:

"Bu nehiy Yahudi ve Nasara ile, Yahudiyet ve Nasraniyet olan ayineleri haşbiyledir. Hem de bir adam, zatı için sevilmez. Belki muhabbet sıfat ve sanatı içindir."²³

²⁰Bediüzzaman Said Nursî, Münazarat, Yeni Asya Neşriyat, s.

²¹Fahreddin Razi, Tefsir-i Kebir (Tercüme), Akçağ Yayınları, c. 9, s. 86.

²²A. Z. Gümüşhanevî, Ehl-i Sünnet yolu, Bedir Yayınevi, s. 68

²³Bediüzzaman Said Nursî, Münazarat, s. 26.

Demek ki Ayet-i Kerime yahudiliği ve hristiyanlığa muhabbet etmeyi yasaklıyor. Meselâ, hristiyan bir devleti hristiyanlığı sebebiyle sevmek, bu âyetin yasağına girer. O devletin sanatını, teknolojisini beğenmek, takdir etmek ise bu yasağın dışında.

Yukarıda naklettiğimiz ifadeler şöyle son buluyor:

"Ehl-i kitaptan bir harem olsa elbette seveceksin." Yani, bir Müslümanın ehl-i kitaptan, meselâ hristiyan bir hanımı olsa, onu hanımı olduğu için sevebilecek, ama hristiyanlığına muhabbet etmeyecektir.

İşte bu ince ölçüden mahrumiyet bize çok pahalıya mal oluyor.

Bu panelde, Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin daima müsbet hareket ettiğini ve her türlü menfinin karşısında bulunduğunu, zamanın müsaadesi nisbetinde, açıklamaya çalıştım. Onun o bereketli ömrünün şaşmaz prensibi olan müsbet hareketi, bir tebliğle yahut birkaç misalle, lâayık olduğu vechile anlatmak elbette mümkün değildir. O büyük Mürşid'in bütün tarihçe-i hayatı ve beşerin istifadesine sunduğu yüz otuz parçadan mükerrer Risale-i Nur külliyesi birlikte mütalaa edildiğinde bu hakikat daha vazih ve berrak olarak kendini gösterecektir.

Sizleri Büyük Üstad Bediüzzaman Said Nursî ve Nur Külliyesiyle başbaşa bırakıyor, hürmetlerimi sunuyorum.